

ÖREBRO UNIVERSITET
Grundlärarprogrammet 4-6
Samhällsorienterande ämnen, självständigt arbete, 15hp

Seminariedatum: 2017-06-01

Skolan som mångkulturell arena

En intervjustudie om lärares olika undervisningsstrategier och erfarenheter i mångkulturella klassrum

Shatha Al-Hakem och Andrea Lundin

Handledare: Lina Spjut

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att undersöka vilka olika undervisningsstrategier och erfarenheter några grundskollärare har i att arbeta i ett mångkulturellt klassrum. Genom att göra en kvalitativ intervjustudie, har vi tagit del av lärares olika berättelser om vilka olika undervisningsstrategier lärare anser sig tillämpa i mångkulturella klassrum. Vi har också delgivit information om lärarnas erfarenheter av deras lärarutbildning samt om vad som kan vara en utmaning och möjligheter i att arbeta med elever som har annan kulturell bakgrund. Lärarna för studien har olika erfarenheter om vad deras lärarutbildning haft för inverkan i deras arbete med elever som har annan kulturell bakgrund. Studien är inriktad på lärare som har en äldre lärarutbildning innan år 2002 samt en senare lärarutbildning genomförd efter år 2010. Genom studien har det visat sig att lärare beroende på lärarutbildning, har olika uppfattning om hur lärarutbildningen varit till nytta i att arbeta i mångkulturella klassrum. Utöver erfarenheter om utbildning har utmaningar för lärarna handlat om elevers olika språkliga förmågor, samt deras begränsade tillgångar till språkliga resurser. För att underlätta för eleverna i undervisningen använder några lärare internetbaserade verktyg som undervisningsstrategi. Genom internetbaserade verktyg kan elevens modersmål föras in i undervisningen. Elever med utländsk och annan kulturell bakgrund har för läraren också medfört möjligheter. Elever har använts som resurs för undervisningen i olika undervisningssituationer, samtidigt finns det lärare som upplever en sådan situation som utmanande. Lärare som använder elevers etnicitet och religiösa samfund i undervisningen kan riskera att trampa på elevens identitet och i det avseendet kan situationen upplevas skrämmande. Fokus för studien har varit att lyfta lärarnas röster för att genom detta delge lärares olika berättelser om att arbeta i ett mångkulturellt klassrum.

Nyckelord: Det mångkulturella klassrummet, elever med utländsk bakgrund, elever med annan kulturell bakgrund, undervisningsstrategier, lärarutbildning

Innehållsförteckning

1.

Inledning.....F

Fel! Bokmärket är inte definierat.

1.1. Syfte och frågeställning **Fel! Bokmärket är inte definierat.**

1.2. Disposition8

2. **Centrala begrepp för uppsatsen**.....9

2.1. Didaktik.....9

2.2. Mångkulturalitet..... **Fel! Bokmärket är inte definierat.**

2.3. Elever med utländsk och annan kulturell bakgrund.....10

2.4. Undervisningsstrategier **Fel! Bokmärket är inte definierat.**

2.5. Det mångkulturella klassrummet.....11

3. **Tidigare forskning**.....13

3.1. Utmaningar i mångkulturella klassrum..... **Fel! Bokmärket är inte definierat.**

3.2. Möjligheter i mångkulturella klassrum..... **Fel! Bokmärket är inte definierat.**

3.3. Strategier i mångkulturella klassrum **Fel! Bokmärket är inte definierat.**

3.4. Klassrumsdiskussion..... **Fel! Bokmärket är inte definierat.**

3.5. Feedback **Fel! Bokmärket är inte definierat.**

3.6. Summering av tidigare forskning **Fel! Bokmärket är inte definierat.**

4. **Metod**.....20

4.1. Kvalitativ intervjustudie20

4.2. Urval20

4.3. Presentation om informanterna.....21

4.4. Datainsamling22

4.5. Analysmetod22

4.6. Etiska överväganden23

4.7. Uppsatsens tillförlitlighet och trovärdighet **Fel! Bokmärket är inte definierat.**

5. **Resultat och analys**25

5.1. Lärares olika erfarenheter av utbildning samt möjligheter och utmaningar i mångkulturella klassrum.25

5.1.1	Lärares erfarenheter av lärarutbildningen.....	25
5.1.2.	Lärares upplevda utmaningar i mångkulturella klassrum.....	27
5.1.3.	Skolans möjligheter till språkliga resurser.....	28
5.1.4.	Elev som möjlig resurs för undervisningen.....	30
5.2.	Lärares olika undervisningsstrategier	31
5.2.1.	Strategier som underlättar undervisningen.....	32
5.3.	Skolan som mångkulturell arena.....	34
5.3.1.	Den mångkulturella skolkontexten.....	34
6.	Diskussion och slutsatser	36
6.1.	Analysdiskussion	36
6.1.1.	Erfarenheter av lärarutbildningens effekter.....	36
6.1.2.	Utmaningar och möjligheter med mångkulturella klassrum.....	37
6.1.3.	Undervisningsstrategier.....	38
6.1.4.	Skolans arbete med mångkulturella frågor.....	38
6.2.	Slutsatser.....	39
	Referenser.....	41
	Bilaga- intervjuguide.....	44
	Bilaga- informationsbrev.....	45
	Bilaga- sökmatrix.....	47

1. Inledning

Under 1900-talets senaste decennier har den svenska skolan genomgått stora förändringar. Invandringen som skett till Sverige sedan efterkrigstiden har medfört att de svenska klassrummen börjat bli alltmer kulturell och etniskt heterogena (Granstedt 2010, s.11). Invandringens karaktär förändrades i slutet av 1970- talet och början på 1980- talet då arbetskraftsinvandringen från Europa övergick till utomeuropeisk flyktingvandring. Antalet utländska barn som invandrade till Sverige ökade och den svenska skolan blev allt mer mångkulturell (Lahdenperä och Lorentz 2010, s.16).

Sedan 1970-talet har mångkulturella frågor inom den svenska skolan funnits som forskningsområden. Dåliga studieresultat som elever med annan kulturell bakgrund uppvisade under 1980- talet och stora delar av 1900-talet har varit forskningens fokus (Granstedt 2010, s.38). Enligt Gröning (2006, s.9) framgår det i skolverkets rapporter att skolan inte är särskilt anpassad till mångfalden bland elever i svensk skola, elever med utländsk bakgrund är överrepresenterade bland elever som lämnar grundskolan med icke fullständiga betyg. Ändå är den svenska forskningen något begränsad gällande lärares undervisningsstrategier i mångkulturella klassrum.

I ett samhälle där människor har olika bakgrunder ska utbildningen ge likvärdiga möjligheter till utveckling och lärande, undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov (Skolverket 2011, s.8). Elever som kommer till Sverige från ett annat land ska ges möjlighet till kunskapsutveckling och lärande som strävar mot utbildningens mål (Skolverket 2016, ss.10–11). Skolan är en mötesplats för många individer med olika bakgrunder och det interkulturella perspektivet lyfts i skolans styrdokument (Eklund 2003, s.28). I läroplanen för grundskola, förskoleklassen och fritidshemmet (2011) står det att:

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om den egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sin in i andras villkor och värderingar. (Skolverket 2011, s.7).

Elever som har en utländsk bakgrund har stor betydelse för skolans utveckling i ett internationellt perspektiv. Olika kulturer ska i skolans verksamhet framhållas på jämlik nivå och det ska finnas en vilja att samverka över gränserna (Granstedt 2010, ss.71,103). Dagens läroplan (Lgr11) lägger stor vikt på att skolans uppdrag ska genomsyras av didaktiska val i undervisningen. De didaktiska val och olika undervisningsstrategier som lärare tillämpar i sin undervisning ger eleven möjligheter till kunskapsutveckling. Lärarens förståelse och tolkning av innehållet i läroplanen blir en angelägenhet för de val som läraren gör i klassrummet, relationen mellan undervisningsinnehållet och läraren har en stor betydelse för lärande och skolframgång som eftersträvas i ett mångkulturellt klassrum. Detta innebär att lärare behöver ha didaktiska kunskaper för att ge eleverna möjlighet att uppnå kunskapskraven för skolämnena (Skolverket 2011, s.13).

Att undervisa i mångkulturella klassrum innebär att undervisa ett flertal olika kulturer och elever med annat modersmål än svenska (Hansén 2011, ss.93–94). Innehållet i begreppet interkulturalitet varierar, men också uppfattningen kring vad begreppet interkulturalitet får för betydelse för läraryrket. Till exempel har begreppets innebörd förändrats de senaste decennierna, detta kan försvåra förståelsen och innebörden av interkulturalitet för lärare som genomgått en utbildning för tjugo till trettio år sedan. För att minimera spridningen mellan olika lärares uppfattningar om interkulturalitet, blir det viktigt att utveckla förståelse för mångkulturalism och interkulturalitet i relation till skolan som lärandemiljö (Lahdenperä och Lorentz 2010, ss.16–17).

En studie från år 2002 visar att i stort sett alla gymnasielärare har en utbildning som enbart är anpassad efter elever med svensk bakgrund (Nordenstam och Wallin 2002, s.191). En studie från år 2013 visar att lärare som jobbar i den svenskspråkiga skolan i Finland inte har fått en utbildning om hur undervisningen kan bemöta de utmaningar som mångkulturella klassrum medför. Det är lärarnas ansvar att underlätta ett livslångt lärande för varje enskild individ. I ett klassrum där det talas fler minoritetsspråk är det angeläget att läraren kan använda olika språk och innehållsmetoder för att integrera eleverna i undervisningen (Björklund 2013, s.122).

För att kunna uppnå en jämlik skola för alla barn är det nödvändigt för skolan att ha möjlighet att möta elever som har olika bakgrunder, språk och kulturer. En sådan kunskap behöver blivande lärare få med sig genom sin utbildning, för att få mer kunskap om hur skolan som interkulturell lärandemiljö kan utvecklas (Lahdenperä och Lorentz 2010, s.35). I denna uppsats kommer vi att

undersöka vilka olika undervisningsstrategier några grundskollärare tillämpar i mångkulturella klassrum. Undersökningen kommer också att synliggöra några grundskollärares erfarenheter angående mångkulturalitet i skolan samt erfarenheter från lärares lärarutbildning.

1.1. Syfte och frågeställning

Undersökningen syftar till att synliggöra några grundskollärares berättelser om undervisningsstrategier och erfarenheter som tillämpas och finns i mångkulturella klassrum.

1. Vilka undervisningsstrategier anser sig lärare tillämpa i mångkulturella klassrum?
2. Vad har några grundskollärare för erfarenheter av mångkulturella klassrum gällande:
 - Lärarutbildningens inverkan i arbetet?
 - Möjligheter och utmaningar i att undervisa elever som har en utländsk och kulturell bakgrund?
 - Skolans gemensamma arbete med elever som har annan kulturell bakgrund?

1.2. Disposition

Efter studiens inledning kommer bakgrunden som förklarar begreppen didaktik, mångkulturalitet, elever med utländsk och annan kulturell bakgrund, undervisningsstrategier samt om det mångkulturella klassrummet. Efter bakgrund följer ett avsnitt av tidigare forskning där det svenska och internationella forskningsläget för området synliggörs. Därefter kommer en metod del där uppsatsens metod, urval, datainsamling, presentation av informanterna, analysmetod, etiska överväganden samt uppsatsen tillförlitlighet och trovärdighet lyfts fram. Analysdelen synliggör och analyserar det insamlade datamaterialet. Studien avslutas med en diskussion av resultatet rörande lärares undervisningsstrategier kopplat till tidigare forskning.

2. Centrala begrepp för uppsatsen

Begreppet mångkulturalitet och det mångkulturella klassrummet är för många komplext. Under denna del kommer en del centrala begrepp för uppsatsen tydliggöras. Centralt för denna uppsats är begreppen didaktik, mångkulturalitet, elever med utländsk och annan kulturell bakgrund, undervisningsstrategier samt det mångkulturella klassrummet. Nedan beskrivs dessa för att skapa en tydligare uppfattning om begreppens innebörd.

2.1. Didaktik

Didaktik berör frågor om undervisning och lärande och kan delas in i flera olika underkategorier, exempelvis allmäntdidaktik, ämnesdidaktik och interkulturell didaktik. Skillnaden mellan allmäntdidaktik och ämnesdidaktik är att allmäntdidaktik riktar sig mot generella aspekter om undervisningen, människans utveckling, samt de individuella och sociala ramfaktorernas påverkan av läroplanens övergripande betydelse. Ämnesdidaktik riktar sig mot grundläggande aspekter inom ett specifikt undervisningsämne och kopplar därigenom samman ämnet och didaktiken. Läraren står inför olika val i sin undervisning och de didaktiska frågor som vad, hur, varför samt för vem undervisningen ska anpassas till är grundläggande ämnesdidaktiska frågor som läraren kan ställa inför undervisningen (Hansén 2011, ss.46–47). Undervisningens innehåll måste tillämpas utifrån det som anses värdefullt och som finns med i läroplanens kursplan. I läroplanen ryms inte några ideologiska uppfattningar om undervisningens utformning eller den didaktiska relationen mellan läroplanen och undervisningsinnehållet. Uppfattningen om didaktikens betydelse varierar från en kultur till en annan. Som tidigare nämnts i inledningen handlar interkulturell didaktik om lärares möjligheter att tillämpa undervisningen efter olika kulturer. Det medför att läraren behöver ha kunskap om interkulturell didaktik. Den interkulturella didaktiken kan delas upp i fem olika dimensioner. Den första handlar om att genom att innehållsintegrera ämnesinnehållet i undervisningen kan innehåll från olika kulturer tillämpas i undervisningen. Den andra belyser hur interkulturell undervisning kan hjälpa eleven att förstå och undersöka kulturella antaganden inom referensramar som påverka hur kunskap konstrueras. Den tredje dimensionen handlar om hur undervisningen och undervisningsmaterialet kan hjälpa till att reducera elevernas fördomar. Genom att använda olika undervisningsmetoder och material kan eleverna ges möjlighet att utveckla positiva attityder till andra grupper. Eftersom skolans lärandemiljö präglas av elever med olika kulturer behöver lärare och

skolledningen förändra den rådande kulturen i skolan. Den fjärde dimensionen handlar om att skolkulturen ska vara anpassad för alla elever och att alla grupper ska känna samma status i skolans kulturliv. Detsamma gäller undervisningen som är en femte dimension om hur undervisningen kan modifieras efter olika kulturer, språk, sociala grupper och skapa en gemensam lärandemiljö (Hansén 2011, ss.93–94).

2.2. Mångkulturalitet

Begreppet mångkulturalitet kan definieras genom att olika människor med olika kultur, etnicitet, bakgrund och nationalitet samlas på samma ställe. Följaktligen redogör detta för en ideologi och en föreställning om hur samhället ser ut. I det svenska samhället finns många olika kulturer och detta ställer krav på alla som befinner sig i det mångkulturella samhället och i skolans verksamhet (Lahdenperä och Lorentz 2010, ss.16–17).

Begreppet mångkultur innefattar olika kulturer som nödvändigtvis inte har något samröre med varandra. Mångkultur innefattar olika kulturer, med begreppet interkulturell antyds processen i mötet mellan de olika kulturerna vilket förutsätter kontakt, intresse och interaktion (Granstedt 2010, s.26). Det interkulturella betonar samspelet och interaktionen mellan alla olika kulturer som finns ute i samhället (Brantefors 2011, s.23).

2.3. Elever med utländsk och annan kulturell bakgrund

När det talas om elever med utländsk bakgrund, har eleven ett annat modersmål än svenska, med modersmål menas det språk som talas i hemmet. Det är oftast elevens föräldrars bakgrund som beskrivs när det talas om elever med utländsk bakgrund. I den bemärkelsen kan begreppet få en betydelse av icke-svensk (Granstedt 2010, s.28). Uttrycket om vad som är icke-svenskt eller ett ”utländskt ursprung” kan tolkas och definieras på olika sätt. Uttrycket kan påverkas av personens medborgarskap, nationalitet, etnicitet eller det land som personen är född i. Modersmål menas det språk som talas i hemmet. En elev med utländsk bakgrund avses vara en elev som har föräldrar som ursprungligen är utlänning och har ett annat modersmål än svenska (Lahdenperä 1997, ss.57–58). Elever med annan kulturell bakgrund kan ses i relation till elever med utländsk bakgrund. Elever med annan kulturell bakgrund innefattar ofta en elev med utländsk bakgrund och som har med sig en annan kultur hemifrån.

2.4. Undervisningsstrategier

När begreppet strategi ska definieras finns det ett stort antal definitioner som kan användas. Beroende på inom vilka områden begreppet används varierar begreppets definition. En definition av begreppet strategi handlar om att det finns ett uttalat mål och genom planering av hur målet ska nås används olika strategier. Begreppet strategi kan ha en betydelse av ordet tillvägagångssätt (Granstedt 2010, s.28). I uppsatsen kommer begreppet strategi att definieras om vilka olika undervisningsmetoder lärare anser sig använda i undervisningen för att hantera det mångkulturella klassrummet. Eftersom metoderna främst handlar om lärares arbete i klassrummet är undervisningsstrategier det som studien undersöker.

2.5. Det mångkulturella klassrummet

Undervisning i ett mångkulturellt klassrum innebär att elever med utländsk bakgrund har svenska som andraspråk. Lärare behöver ha en interkulturell kompetens i undervisning av elever med utländsk bakgrund (Lahdenperä och Lorentz 2010, s.24). I mångkulturella klassrum blir språket ett viktigt verktyg som ger möjligheter för elever att kommunicera och lära av varandras erfarenheter. Följaktligen använder lärare samtal för att tillsammans med elevens erfarenheter och kunskaper skapa en dialog och ”sociala situationer” som aktivt skapar integrering mellan elever. Användandet av språket i klassrummet är ett lärandeverktyg i mångkulturella klassrum. Språket blir ett betydelsefullt instrument för elevers utveckling och lärande (Lorentz och Bergstedt 2006, s.29).

Skolans undervisning ska präglas av ett interkulturellt synsätt och den interkulturella undervisningen gäller alla elever och är ett förhållningssätt som ska tillämpas i alla ämnen. Genom ett interkulturellt förhållningssätt ska skolan skapa förutsättning för ömsesidig respekt och förståelse för varandra i skolan och i närsamhället. Detta förhållningssätt kan också skapa samhörighet mellan olika grupper i samhället och mot en mer ökad internationell solidaritet (Lahdenperä 1997, s.68).

Lärare och pedagoger som arbetar i skolan ska ha ett interkulturellt perspektiv där förståelse och empati för andra etniciteter och kulturer samt samspelet vid möten med andra (Hansén 2011, s.107). I såväl den svenska lagen som i de mänskliga rättigheterna ligger tonvikten på att respektera alla människors lika värde och även skollagen uttrycker att lärare ska främja

uppskattning för varje individ. Läraren ansvarar att ta hänsyn till elevers rättigheter och deras förmåga att existera i ett mångkulturellt samhälle. Lärare måste kunna bemöta uppfattningar om interkulturalitet för att kunna koppla den interkulturella undervisningen till principer om mänskliga rättigheter och internationell förståelse. Genom det vardagliga interaktionerna i klassrummet blir det märkbart hur lärare och elever anpassar sig till den mångkulturella skolverksamheten (Brantefors 2011, s.48).

3. Tidigare forskning

Under tidigare forskning har vi genom ett systematiskt tillvägagångssätt tillägnat oss både svensk och internationell forskning. Genom databasen ERIC (EBSCO) och sökordet "multicultural education and primary school" med avgränsning för "Peer Reviewed" och "SU Descriptors", fick vi 150 träffar på vetenskapligt granskade artiklar. Av dessa 150 har vi använt oss av 7 stycken olika internationella artiklar.

Genom databasen Libris och sökordet "mångkulturell*" med avgränsning för avhandlingar framkom 124 olika avhandlingar. Efter inläsning av rubriker och abstract använde vi 4 stycken olika avhandlingar. För att komplettera detta gjordes ytterligare en sökning på sökordet "interkultur*" med avgränsning för avhandlingar. Det blev 173 träffar och efter inläsning av rubrik och abstract har vi använt oss av två olika avhandlingar. En av dessa fanns tillgänglig redan vid den första sökningen. Utöver de sökningar som gjordes i de olika databaserna är relevant studentlitteratur en del av materialet för studiens bakgrund. Genom studentlitteratur från tidigare kurser har vi genomfört en snöbollssökning och fann därigenom tre avhandlingar som var relevanta för vår studie (se referenslista s.41).

Den forskningsöversikt som sker under tidigare forskning har granskats och bearbetats genom en tematisering. De olika gemensamma teman som framkom inom de olika forskningsstudierna har kunna kategoriserats i olika kategorier som visar på forskningens gemenskaper.

3.1. Utmaningar i mångkulturella klassrum

Ljungberg (2005) har utfört en intervjustudie och har genom denna kommit fram till att lärare står inför många utmaningar i undervisning av elever som har en utländsk bakgrund. En av de främsta utmaningarna är språkproblematiken. Elever som har ett annat modersmål än svenska och inte är familjära med det svenska språket kan få det svårare att använda språket. Eleverna kan också få det svårare att lära sig ämneskunskaper, då inläringen i hög grad sker med hjälp av det svenska språket. För lärare som upplever en sådan problematik gäller det att hitta angelägna lösningar som gynnar elevens inläring (Ljungberg 2005, s.116)

I en enkät och intervjustudie lyfter Eklund (2003, s.164) att utmaningar som främst gör sig synliga i mångkulturella klassrum när det kommer till mångfald och etnicitet är hur lärare kan anpassa undervisning för elever med utländsk och annan kulturell bakgrund än svensk. Det

handlar om att elever med utländsk bakgrund ska uppleva värdighet av sin bakgrund, samt att fortsätta jobba med modersmålet parallellt i arbetet med det svenska språket. Detta för att uppnå ett bra lärande och kunskapsutveckling. Enligt en tysk litteraturstudie gjord av Hüpping och Büker (2014, s.10) är det elevers rättigheter är att få en möjlighet att utveckla sina färdigheter och kunskaper. Det är skolans och i praktiken lärarens ansvar att skapa skolsituationer som underlättar elevers lärande och utveckling. Genom att utgöra olika anpassningar och förändringar i klassrumsmiljön kan detta bli möjligt. Undervisningen i skolan ska förstärka elevens erfarenheter och färdigheter på olika sätt. Lärarens utmaning är att möjliggöra detta och balansera individens kompetens och förmåga.

En intervjustudie utförd i Finland visar att lärarnas arbete i mångkulturella klassrum kan betraktas som ett arbete med mänskliga relationer, där betoningen ligger på relationskompetenser, sociala och kommunikativa färdigheter. I samband med att undervisa grupper som har olika språkliga och kulturella bakgrunder finns det olika konkreta utmaningar. Att anpassa läroplanen och ge definierade instruktioner som är anpassade till olika nivåer gällande elevers olika språkkunskaper och färdigheter anses vara en utmaning. En annan utmaning kan vara hur lärare kan involvera föräldrarna i elevens skolgång. När det kommer till föräldrakontakt betonas vikten av att skolan involverar och engagerar föräldrarna för elevens skolgång (Björklund 2013, ss.122–123).

Granstedt (2010) hävdar genom utförande av aktionsforskning och litteraturstudie att skolan är en arena där olika kulturer möts behöver elevernas föräldrar vara medvetna om vilken majoritetsskolkultur som skolan förmedlar till eleverna på skolan. Vissa föräldrar saknar kunskap om den svenska kulturen, vad skolan lär ut och hur den svenska skolan fungerar. För att utveckla ett samarbete mellan skolans personal och elevernas föräldrar behöver föräldrarna få kunskap om hur den svenska skolan fungerar (Granstedt 2010, s.87). I en kvalitativ intervjustudie framgår det att för elever och föräldrar som har en utländsk bakgrund blir tydliga dialoger betydelsefullt. Genom samtalen kan elevens möjligheter i skolan diskuteras samt föräldrarnas möjligheter till påverkan och delaktighet ökar. Skolans värdegrund ska förmedlas till elevernas föräldrar, i vissa fall kan konflikter rörande värden och värderingar uppstå eftersom föräldrar som är vana med en annan skolkultur har en annan uppfattning än den svenska skolan om hur och vad barnen bör undervisas och vilka värden som ska förmedlas. I den bemärkelsen blir behovet av en fungerade dialog med föräldrarna värdefull (Lifmark 2010, s.25).

Skolans personal måste våga diskutera frågor gällande barn som har en förälder med utländsk bakgrund. Det kan för vissa lärare upplevas svårt att prata öppet om frågor som rör kultur och etnicitet. I ett visst avseende kan detta för vissa lärare kännas rasistiskt när det egentligen handlar om lärares sätt att hantera skolvardagen med eleven. Eftersom samtalen kan upplevas känsliga handlar det om att hitta strategier att hantera de ”svåra frågorna” och inte enbart sträva mot att hitta rätta svar (Granstedt 2010, s.138).

Undervisningsmetoder och val av aktiviteter kan också utgöra en utmaning för läraren. Frågor om vilka aktiviteter som kan hjälpa elevens språkliga utveckling samt hur mycket tid som ska läggas på att eleven lär sig det svenska språket, blir frågor läraren måste ställa sig (Björklund 2013, ss.127- 128). En intervjustudie från Cypern utförd av Hajisoteriou (2012) visar att det kan ta tid att genomföra en interkulturell utbildning, i den bemärkelsen behöver lärarna ha med sig god interkulturell träning och förberedelse för att kunna hantera den interkulturella skolsituationen (Hajisoteriou 2012, s.135). Det har varit en utmaning för lärare att inkludera alla elever i ett mångkulturellt klassrum. För vissa lärare medför det ett dåligt samvete och med den resurs- och tidsbrist som skolans verksamhet ständigt präglas av (Eklund 2003, s.326). Lärare har upplevt att det finns vissa svårigheter gällande tid och plats för det mångkulturella arbetet och det medför stora utmaningar (Winch-dummett 2004, s.11).

3.2. Möjligheter i mångkulturella klassrum

De unika möjligheterna en grundskola har jämfört med andra arenor är det interkulturella lärandet. Det finns goda förutsättningar för skolans organisation att avsegla ett interkulturellt lärande i undervisningen. Lärarna ges dessutom ett stort tolkningsutrymme i skolans styrdokument och i det avseendet har läraren möjlighet att anpassa undervisningen efter elever med utländsk bakgrund (Eklund 2003, s.231).

Språket är ett redskap för sociala praktiker. Interaktion och kommunikation kan ses som en nyckel för lärande och utveckling. Elever i mångkulturella klassrum behöver få möjligheter att genom interkulturell undervisning inkluderas i undervisningen (Eklund 2003, s.84). Att utnyttja de språkliga och kulturellt heterogena klassrummen blir viktigt i mångkulturella klassrum. Läraren kan påpeka för eleverna att de fritt kan använda alla språkliga resurser och genom detta visa en strävan mot att alla språk representeras och inkluderas. Genom att göra olika

minoritetsgrupper synliga i klassrummet kan det minska risken för att onödiga kultur- och språkrelaterade missförstånd uppstår (Björklund 2013, ss.126–127)

När det kommer till undervisningen har lärare en frihet att fritt tillämpa metoder som stöd för elevernas självstyre. Målet är att höja elevers medvetenhet, nyfikenhet och möjlighet till utveckling av sina språkliga kunskaper. Eftersom lärare har fria möjligheter gällande undervisningsmaterial är det av betydelse att läraren tar vara på möjligheten och noga överväger vilken typ av läromedel som kan främja flerspråkiga och interkulturella kompetenser hos eleverna (Björklund 2013, ss.129–130). Det handlar om att inte förknippa elever som har annan kulturell bakgrund som ett problem. Lärare borde istället se det från ett annat perspektiv, att eleven är en möjlig resurs för skolans verksamhet. Elevens språkliga och kulturella erfarenheter och förmågor ska istället ses som en tillgång för skolan. Det är lärarna på skolan som ansvarar för att elever med utländsk bakgrund beaktas och tas till vara på (Granstedt 2010, s.71).

3.3. Strategier i mångkulturella klassrum

I och med den ökade invandringen förändrades skolan. Lärares uppfattningar och interkulturella strategier i lärandemiljöer har därigenom undersökts. Undervisningen i skolan tvingas att anpassas efter olika undervisningssammanhang som är anpassade efter eleverna (Hajisoteriou 2012, s.140). I mångkulturella klassrum måste läraren i undervisningen använda ett tydligt språk som underlättar för elevens lärande och utveckling. Läraren bör alltid ha i åtanke om vem mottagaren är och vilket språk som ska användas. Det handlar också mycket om lärarens val av innehåll, om vilka begränsningar som finns och vad som bör prioriteras. Detta gäller främst lärare i deras professionella språk i undervisningen och vilka anpassningar som kan användas för elever med olika bakgrunder för att elever ska inkluderas i undervisningen (Eklund 2003, s.117).

Lärares undervisningsstrategier och metoder handlar om att på olika sätt individanpassa undervisningens genomförande. Undervisningsmaterialet bör inkludera bilder med syfte att visualisera undervisningen (Hajisoteriou 2012, s.137). En observationsstudie utförd av Hajisoteriou, Costi och Hadjiaggeli (2011:441) visar att visuella material som exempelvis affischer, filmer och dokumentärer kan underlätta kommunikationen och hjälper således eleverna med de olika språkliga sammanhangen. De visuella materialen har visat öka effekten i att försöka minska fördomar som eleverna kan ha om varandra.

Elevers rättigheter är att få möjlighet att utveckla sina färdigheter och kunskaper genom lärarens didaktiska undervisningsval. Läraren ansvarar för att ge eleven goda undervisningsmöjligheter och ska underlätta elevens lärande och utveckling genom att anpassa och förändra klassrumsmiljö utifrån elevens förutsättningar och behov. I undervisningen ska elevens erfarenheter och tidigare färdigheter på olika sätt framföras (Granstedt 2010, s.44). Genom att förenkla skolarbeten och läxor kan undervisningsmaterialet anpassas mer efter elevens nivå. Andra tekniska hjälpmedel som datorer och projektorer kan vara lämpliga hjälpmedel för att ge elever bättre förutsättningar att lyckas med sina skolarbeten. Att individanpassa undervisningen kan hävdas skapa bättre förutsättningar för en positiv undervisningsmiljö (Hajisoteriou 2012, s.137).

En observationsstudie från USA visar att det för elever som har annan kulturell bakgrund blir det angeläget att ge eleverna material som är relevanta för deras egna erfarenheter. I den bemärkelsen blir det viktigt att läraren individanpassar undervisningsmaterialet utefter elevens erfarenhet och färdigheter (Craviotto, Heras och Espíndola 1999, s.31).

3.4. Klassrumsdiskussion

Klassrummet är en arena där dialoger på ett innovativt sätt kan stödja den interkulturella medvetenheten och respekten för mångfalden. Genom klassrumsdiskussioner kan fördomar minskas och det kan även främja respekt och tolerans hos eleverna. Samtal som har ett moraliskt innehåll kan förbättra grupprelationen (Hajisoteriou 2012, s.143). En intervjustudie från Cypern utförd av Hajisoteriou och Angelides (2015) lyfter fram att diskussioner om människors olikheter och om barn som kommer från andra länder har i klassrumsdiskussioner fungerat som en grund för att etablera positiv kommunikation mellan mångkulturella elever. I några diskussioner har inriktningen varit på sociala värderingar och attityder, där respekt, tolerans och ömsesidig förståelse har varit aktuella samtalsämnen (Hajisoteriou och Angelides 2015, ss.120-121).

Skolan ska överföra demokratiska värderingar och fostra eleverna in i den pluralistiska ideologin om positiva kulturella relationer i ett mångkulturellt samhälle. Därmed kan en interkulturell undervisning som syftar till ett interkulturellt lärande utveckla elevens förståelse och respekt för omvärlden (Eklund 2003, s.24). De diskussioner som belyser komplexiteten inom ämnesområdet etnicitet och identitet kan för vissa elever med utländsk bakgrund bli extra värdefullt. För vissa elever med utländsk bakgrund är behovet av att ställa frågor större än för elever som har föräldrar som har etablerat sig i det svenska samhället. Elever som har föräldrar som enbart umgås i vissa

kretsar från deras hemland kan på så sätt missa behovet av att ställa frågor. I skolan där många olika kulturer möts kan alla barn ha möjlighet att ställa frågor och ge bredare perspektiv på hur det är att invandra till Sverige (Granstedt 2010, s.136).

Läraren har en viktig roll i att förmedla kunskaper, grundläggande värden samt medmänniskans normer. Att skapa goda relationer med elever, föräldrar och kollegor kommer påverka föreställning och handlingen. Detta blir viktiga faktorer att medvetandegöra samt att låta eleverna arbeta med moralregler, värderingar och etiska normer som finns i samhället (Lifmark 2010, s.46).

3.5. Feedback

Winch- dummett (2004, s.3) har genom observationer synliggjort att lärares utvecklingsmetoder blir avgörande för undervisningens möjligheter att förmedla kunskap och främja utveckling och lärande för elever oavsett kulturell bakgrund. Studien är utförd i Australien och visar att undervisningens planering och struktur spelar en viktig roll för att alla elever ska ha möjlighet att inkludera och integreras i undervisningen. Det blir också avgörande hur tydliga undervisningsmålen är för eleverna. För att eleverna ska ha en möjlighet att utvecklas och veta vad som förväntas av dem, behöver utbildningsmål vara förenklade och tydliga för alla elever.

För att skapa en god lärandemiljö för eleverna kan lärare använda sig av en orienterad feedback. Genom att aktivera elevernas tankar, utveckling och förstärka elevens kompetens kan feedback i form av kommentarer stötta elevernas lärandeprocess. Studien av Winch-dummett visar att barn även uppmuntras att dela med sig av sina arbeten med andra elever. På så sätt kan de hjälpa varandra genom att ge varandra feedback, som vanligtvis kallas för kamratbedömning. Feedback som kan ses som en form av återkoppling. Återkoppling kan användas som ett förstärkningsverktyg som tillämpas när elever företagits en färdighet eller arbete (Winch-dummett 2004, s.10).

3.6. Summering av tidigare forskning

Genom inläsning av tidigare forskning om mångkulturella klassrum kan vi konstatera att den forskning som finns om didaktiska val och undervisningsstrategier gällande mångkulturalitet i svenska klassrum är något begränsad. Genom främst internationell forskning kan

undervisningsstrategier belysas men bara till en viss del. I det avseendet blir studien om lärares olika undervisningsstrategier i mångkulturella klassrum en aktuell forskningsfråga att undersöka.

Vidare kommer den tidigare forskningen sammankopplas med det insamlade datamaterialet. Den tidigare forskningen kommer användas som underlag för resultatredovisning och analys av datamaterialet.

4. Metod

Detta metodkapitel består av sju olika delar. Inledningsvis kommer studiens metod att motiveras. Därefter följer en redovisning av studiens urval, en kort presentation om informanterna, datainsamling och analysmetod. Sist kommer uppsatsens etiska överväganden synliggöras och diskuteras samt uppsatsens tillförlitlighet och trovärdighet.

4.1. Kvalitativ intervjustudie

I denna studie använde vi kvalitativa semistrukturerade intervjuer som grund för den datainsamling som gjorts. Kvalitativ forskning syftar till att förstå ett fenomen med hjälp av olika slags utsagor som läraren uttrycker. Intresset är riktat mot intervjupersonens ståndpunkter och upplevelser av ett fenomen (Bryman 2011, s.428). I detta kan undersökningen finna stöd för dess genomförande. Syftet med semistrukturerade intervjuer är att genom lärares berättelser om vilka undervisningsstrategier några grundskollärare tillämpar i mångkulturella klassrum skapa en uppfattning om hur lärare arbetar med elever som har en utländsk bakgrund. Vilka erfarenheter lärarna för studien har kommer också att synliggöras genom att lyfta fram lärares berättelser. Metoden som tillämpas för denna undersökning kan relateras till undersökningens syfte och frågeställning. Bryman (2011, s.345) hävdar att intervjustudier syftar till att beskriva informantens uppfattningar om sin omvärld. Det vill säga intervjuer kan vara värdefullt om forskaren strävar efter att få en förståelse för informantens upplevelser. Kvalitativ forskningsintervju omfattar olika tillvägagångssätt, intervjuer kan med fördel anpassas till olika situationer och mottagare (Bryman 2011, s.346).

4.2.Urval

Som avgränsning för studien har ett antal verksamma grundskollärare valts ut som representanter för undersökning om mångkulturaliteten i skolan. Genom att intervjua lärare med olika erfarenheter, åldrar och kön har urvalet varierat för att försöka synliggöra olikheter. Studien riktar sig till sex verksamma grundskollärare som arbetar på två olika kommunala skolor som ligger i två olika kommuner. En av skolorna ligger centralt i en större stad, den andra ligger i en mindre ort på landsbygden. Lärarna i de olika skolorna är vana att arbeta med elever som har en utländsk

bakgrund. Det som skiljer skolorna åt är skolans möjligheter till resurser samt lärarnas olika didaktiska undervisningsval som tillämpas. Respektive lärare i undersökningen fick en kort muntlig presentation om undersökningen, sedan tillfrågades respektive lärare genom e-post med bifogat informationsbrev (se bilaga s.45).

Genom ett bekvämlighetsurval har populationen för undersökningen valts ut. I undersökningen ingår totalt sex lärare som vi sedan tidigare är välbekanta med. Tre av dessa lärare har en lärarexamen innan år 2002. Valet av lärare med examensår innan år 2002 påverkades av den tidigare forskning, som säger att lärare som har en lärarutbildning innan år 2002 endast har en utbildning anpassad efter elever med svensk bakgrund (Nordenstam & Wallin 2002). Tre andra lärare för studien har en lärarexamen efter år 2010. Anledningen till att informanterna för studien har olika examensår är för att synliggöra om lärare har olika upplevelser av lärarutbildningen. Genom spridning av lärares examensår kan studien synliggöra olika erfarenheter i att arbeta i ett mångkulturellt klassrum. I det avseendet blir lärares examensår det som påverkade valet av populationen för undersökning.

4.3. Presentation av informanterna

Eftersom lärarna inom de olika skolorna undervisar i olika ämnen och har olika erfarenheter, kommer denna del att synliggöra lärarna olika kön, ålder, erfarenhet, undervisnings/ämnesbehörighet och tidigare utbildning. Tabellen nedanför visar informanternas gemenskaper och olikheter.

Urval av skola	Lärare	Kön	Ålder	Lärar-Examen	Erfarenhet	Undervisningsämnen/ämnesbehörighet	Tidigare utbildning
Skola 1	Lärare A	Kvinna	42 år	År 1998	20 års erfarenhet	Svenska, samhällsorienterade ämnen, engelska	
Skola 1	Lärare B	Man	35 år	År 2014	4 års erfarenhet	Matematik, naturvetenskap, svenska och teknik	
Skola 1	Lärare C	Man	27 år	År 2014	3 års erfarenhet	Matematik, svenska och samhällsorienterade ämnen	

Skola 1	Lärare D	Kvinna	45 år	År 2001	17 års erfarenhet	Matematik och naturvetenskap	
Skola 2	Lärare E	Kvinna	49 år	År 2015	25 års erfarenhet	Engelska, svenska, samhällsorienterade ämnen, hemkunskap och bild	Fritidspedagog-examen år 1989
Skola 2	Lärare F	Kvinna	45 år	År 1996	21 års erfarenhet	Naturvetenskap, teknik, matematik, samhällsorienterade ämnen och matematik	

4.4. Datainsamling

I denna semistrukturerade intervjustudie är intervjufrågorna anpassade efter verksamma lärares strategier och erfarenheter i mångkulturella klassrum. En semistrukturerad intervjustudie ger möjligheter att utöver intervjuguiden ställa följdfrågor. I utformningen av våra intervjufrågor var vi noga med att behålla objektiviteten för att undvika att frågorna uppfattades som förutbestämda svar. Intervjufrågorna i intervjuguiden har två berörda teman som besvarar syftet för undersökningen. Det första temat i intervjuguiden handlar om lärares undervisningsstrategier i mångkulturella klassrum, det andra temat handlar om lärares erfarenhet av mångkulturaliteten i skolan. Totalt sett består intervjuguiden av fem frågor med följdfrågor. Lärarna för studien intervjuades på respektive arbetsplats vid en lugnare miljö. Fördelen med att intervjua lärarna på deras arbetsplats är att de kan känna sig trygga att befinna sig på en välbekant plats. Samtidigt finns det några nackdelar, några lärare för studien upplevdes stressade över sin arbetssituation och det speglar djupet i intervjun. Intervjuerna varierade till viss del i tid, samtliga intervjuer tog totalt 115 minuter.

4.5. Analysmetod

För analysen av det insamlade datamaterialet har vi i samspel med tidigare forskning tematiserat resultatet. Intervjuerna för vårt insamlade datamaterial spelades in. Innan vi påbörjade analysen transkriberades respektive intervju. Efter det läste vi igenom alla transkriptioner för att få en bild av materialet. Sedan läste vi igenom varje enskild intervju noggrant och markerade i texten om vad informanterna pratar om, detta gjordes för att vi sedan lättare skulle kunna koda in materialet

i olika kategorier. Genom att klippa ut respektive citat och lägga i olika kategorihögar fick vi ihop elva olika kategorier. Efter detta bearbetades materialet ytterligare och varje kategori analyserades. Genom att finna gemensamma nämnare mellan de olika kategorierna kunde kategorierna slutligen läggas samman till tre olika kategorier. De tre kategorier som uppkom är: lärares erfarenheter, undervisningsstrategier och skolans arbete gällande mångkulturella frågor. Efter detta kunde en resultatredovisning och analys genomföras och då utgick vi från de tre olika kategorierna. Systematiskt skrevs lärarnas olika citat in och efter att lärarnas röster representerats sammankopplades det till tidigare forskning.

4.6. Etiska överväganden

I all forskning är etiska överväganden grundläggande principer att beakta. Bryman (2011, s.131) lyfter fram några grundläggande etiska värderingar att ta hänsyn till. Dessa är frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet. Eftersom det empiriska materialet för undersökningen är insamlat genom intervjuer har undersökningen grundats på några grundläggande etiska principer. Informationsbrev har genom e-post skickats till de tillfrågade informanterna. I informationsbrevet har studiens syfte synliggjorts. Informationsbrevet har i sin utformning haft samtyckeskravet som en grund av dess uppbyggnad. Det framkommer tydligt att det är frivilligt att delta i studien. Båda konfidentialitetskravet och nyttjandekravet framkommer också genom informationsbrevet. Det står tydligt att alla personer som deltar i undersökningen kommer att vara anonyma. De lärare som ingår i studien har också genom informationsbrevet delgivits information om utnyttjandekravet, då det framkommer att de uppgifter som samlas in endast kommer användas i undersökningen. Det framkommer även att efter att examensarbetet blivit godkänt kommer datamaterialet att förstöras och informanterna kommer få ett utskrivet exemplar av uppsatsen.

När vi skulle utforma informationsbrevet använde vi oss av en tidigare mall som använts på Högskolan i Gävle. Uppbyggnaden av informationsbrevet kan med stöd från Bryman (2011, s.134) visa på grundläggande principer gällande etiska överväganden.

4.7. Uppsatsens tillförlitlighet och trovärdighet

För att uppsatsen ska vara trovärdig, har vi varit noga med att det är lärarnas röster som ska synliggöras i resultatet. Bryman (2011, s.354) lyfter att den sociala verksamhet som studeras ska

få bekräfta att forskaren uppfattat det som har studerats på rätt sätt. Informanterna för studien har fått information om studien och kommer att få utskrivet exemplar efter det att studien är färdig.

När det insamlade datamaterialet analyserades var fokus enbart på det som informanterna berättade, detsamma gäller den forskningsöversikt som presenteras i studien. Detta för att materialet för studien ska vara så trovärdigt som möjligt. För att minimera risken att det insamlade datamaterialet eller tidigare forskning missvisas har vi valt att inte dra in egna tolkningar och värderingar. Sedan framgår det systematiskt hur metod och tillvägagångssättet för studien har gått till. Det innebär att de olika överväganden och metoder som studien grundar sig på är tillgängliga för läsaren. Arbetet är tillförlitligt i den grad att om en ny undersökning skulle göras med liknande utgångspunkter och metod skulle slutsatserna troligtvis till viss del bli likande som denna studie. Generaliserbarheten för studien är dock svår att avgöra. Studien visar sex grundskollärares undervisningsstrategier och erfarenheter och kan inte självklart anses vara generella. Bryman (2011, s.369) menar att forskningsresultat i kvalitativa studier är svåra att generalisera utöver situationen där resultatet producerades. Kritiken talar för att det är omöjligt att generalisera resultatet till andra miljöer. Vi är medvetna om att denna undersökning inte är representativ för alla verksamma grundskollärare i svensk skola. Undersökningen riktar sig till några grundskollärare och deras berättelser om vad de har för erfarenheter och undervisningsstrategier att tillämpa i mångkulturella klassrum. Det finns inte något intresse av att generalisera resultatet över alla verksamma grundskollärare, däremot kan resultatet generera i att andra lärare i olika sammanhang känner igen sig.

Vår undersökning medföljer vetenskapsanvisning från kvalitativ forskningsetiska grunder som innefattar olika förutsättningar. Innan intervjuerna ägde rum skickade vi e-post med informationsbrev som består av forskningens syfte och information om studien till läraren som skulle bli intervjuad. Vi förklarade att intervjun var frivillig och informationen från intervju kommer att behandlas konfidentiellt.

5. Resultat och analys

Genom att systematiskt analysera det insamlade datamaterialet, har vi delat in lärarnas olika utsagor i olika kategorier som vi sedan har kodat. Från början hade vi elva olika kategorier som sedan bearbetades och sammanfördes till tre olika kategorier. Dessa kategorier handlar om lärares olika undervisningsstrategier, erfarenheter samt skolans arbete med mångkulturella frågor. Utifrån dessa kategorier har vi systematiskt analyserat vilka olika skillnader och likheter det finns mellan lärarnas berättelser samt mellan lärarna inom de olika skolorna. Genom dessa olika kategorier kan lärarnas olika utsagor svara på frågeställningarna för studien samt tydligt kopplas samman med den tidigare forskningen. Nedanför presenteras dessa.

5.1. Lärares olika erfarenheter av utbildning samt möjligheter och utmaningar i mångkulturella klassrum.

5.1.1. Lärares erfarenheter av lärarutbildningen

Lärarna i denna undersökning har blivit tillfrågade om deras olika erfarenheter angående utbildning samt om vilka olika möjligheter och utmaningar som kan finnas i mångkulturella klassrum. Gällande lärares olika utbildning har lärares olika berättelser varierat. Några lärare berättar att de inte haft någon användning av sin lärarutbildning i att arbeta i mångkulturella klassrum, medan andra har erfarenheter som på olika sätt haft en inverkan i deras arbete i skolans verksamhet.

... Nej, det tror jag inte. Detta fick jag mer lära mig i efterhand om hur jag ska ta tillvara på hjälpmedel för mer anpassning, och det behövs mer utveckling fortfarande. (Lärare B, skola 1)

... Nej, jag minns inte allt vi gjorde, inte en chans, men jag har inget minne att vi pratade om det ens. (Lärare F, skola 2)

... Vi pratade väldigt lite om vilka problem som kan uppstå i skolan under min utbildning. Jag minns inte att vi hade en överblick över det, men det har ju hänt mycket på dessa 20 år i Sverige, det är ju många flera elever som har en annan bakgrund. (Lärare A, skola 1)

... Nej, jag tycker inte det eftersom i min lärarutbildning som var årskurs 7-9 i matematik, så var det ytterst lite. När det var en pedagogisk termin var det inte mycket som jag kan komma ihåg. (Lärare D, skola 1)

Citaten ovan kommer från lärare B, D, F och A, gemensamt för dessa är att lärare A, D och F har en lärarexamen genomförd innan år 2002 samt lärare B som har en senare utbildning och lärarexamen från år 2013. Inledningsvis nämndes en studie som visar att lärare som genomgått en lärarutbildning innan år 2002 har en lärarutbildning anpassad till elever med svensk bakgrund (Nordenstam och Wallin 2002, s.191). Även om lärares utbildning inte bidragit med kunskap om mångkulturella frågor har lärare B och D från ovanstående citat tagit del av annan kunskap som kan appliceras i mångkulturella klassrum genom utbildning och erfarenhet.

... Vi läste om hur klassrummet består av många olika personer och grundförutsättningar, men aldrig något om det mångkulturella, varken i min grundutbildning eller den senare. Däremot har jag kunnat applicera mycket av en kunskap jag har om att möta elever på olika sätt även i det mångkulturella, eftersom det är precis det som de handlar om, om grundförutsättningar och ingångar. (Lärare B, skola 1)

... Jag känner att den erfarenheten och kunskapen jag har fått med mig nu är tack vare mötet med barnen och sedan har jag jobbat på en islamisk skola i 3,5 år och då har jag fått den erfarenheten. Så det som jag kan säga är att jag har skaffat mig det jag kan av erfarenheter och kunskaper från att möta och diskutera med elever. (Lärare D, skola 1)

De lärare som har genomgått en senare lärarutbildning och har en lärarexamen efter år 2010 har andra upplevelser angående vilken inverkan som utbildningen haft i deras arbete i ett mångkulturellt klassrum. Lärare E och C menar på att lärarutbildningen haft en positiv inverkan och varit till nytta.

... Ja det tycker jag. Jag tänker att göra mycket tillsammans gynnar ju allihop i klassen, att man liksom istället för att rätta barns texter till exempel, så kan man se vad de lärde sig och vad som behöver fyllas på. Det tankesättet är schystare tycker jag och att nästa lektion ska handla om det här för det hade mest barn bekymmer med, i exempelvis svenska eller vilket ämne som helst. Där tänker jag att det är sådan som jag tagit med mig av min utbildning. (Lärare E, skola 2)

... Det är ju mycket, det är ju en hel del saker vi har pratat om på utbildningen som man kan använda, men just när det gäller det mångkulturella minns jag en kurs som hette "mångkultur och skolan, eller något sådant... Lärarutbildning har hjälpt mig med att få lite olika idéer på att olikheter är viktiga. (Lärare C, skola 1)

I samtalen med lärarna har deras erfarenheter av lärarutbildningen varierat och det finns tydliga skillnader mellan lärare som har en lärarutbildning innan år 2002 och lärare som har en lärarutbildning genomförd efter år 2010. Oavsett vilka erfarenheter och användning lärare anses sig haft av sin lärarutbildning, har lärares upplevelser av utmaningar och möjligheter i visst avseenden liknat varandra.

5.1.2. Lärares upplevda utmaningar i mångkulturella klassrum

Intervjuerna visade att flera lärare har haft likande upplevelser och utmaningar. Lärare D, C och F upplever att utmaningen ofta är kopplad till elevens språkliga förmåga. I det avseendet upplever vissa lärare svårigheter i kommunikationen med eleven.

... Utmaning i klassrummet är att få med sig alla elever i diskussion och att alla elever förstår vad saker och ting betyder. Vi har en elev som inte förstår allting men han pratar arabiska och syrianska hemma, samt svenska i skolan. Eleven har inte ett helt språk och det blir en utmaning att kunna förklara på det språk man ska kunna förklara på och det svenska språket verkar vara det som är det starkaste språket. (Lärare D, skola 1)

... Ibland blir det en utmaning med språket både muntligt och skriftligt för de har inte med sig det lika tydligt hemifrån som svenska barn har. (Lärare C, skola 1)

... Svårigheten blir när det kommer barn som inte kan något, och det händer emellan åt. Då känner man sig lite hjälplös, speciellt när man inte kan kommunicera alls och eleven inte kan engelska. (Lärare F, skola 2)

Utveckling av elevers olika förmågor och färdigheter inom det svenska språket har visat sig vara utmanande. Ljungberg (2005, s.116) menar att det finns en viss språkproblematik för de elever som kommer från ett annat land och har ett annat modersmål än svenska, detta gällande elevens språkliga förmåga. Efter att frågan om lärares olika utmaningar ställts blev det tydligt att några av lärarnas olika utmaningar handlar om elevers språkliga förmågor. Några andra lärare uttrycker också att det finns tidsbrist och ett ständigt dåligt samvete mot de elever som har en utländsk bakgrund. Lärare D och E berättar att det dåliga samvetet ofta beror på att elever som har utländsk bakgrund skulle behöva mer hjälp än vad läraren har möjlighet att erbjuda. I det avseendet upplevs det som att eleven inte får samma möjligheter som andra elever. Forskning visar att det är en utmaning för många lärare att inkludera alla elever i ett mångkulturellt

klassrum. I vissa fall kan detta resultera i att lärare upplever både resurs- och tidsbrist i deras arbete med eleven (Eklund 2003, s.326). Detta visar även intervjuerna för denna studie.

Generellt sett när det kommer till utmaningar i mångkulturella klassrum handlar det främst om elevens språkliga förmåga. Interaktion och kommunikation blir nyckeln för elevens lärande och utveckling och språket blir ett redskap för sociala praktiker (Eklund 2003, s.84).

5.1.3. Skolans möjlighet till språkliga resurser

När det kommer till språkundervisning har olika skolor olika möjligheter att arbeta med elever som har en utländsk bakgrund. Några lärare i undersökningen berättade om skolans möjligheter och begränsningar gällande språkliga resurser. Eklund (2003, s.164) lyfter i sin studie att det handlar om att elever med utländsk bakgrund ska uppleva värdighet av sin bakgrund och att eleven ska ges möjlighet att arbeta med modersmålet tillsammans med det svenska språket. Eftersom lärarna på skolorna har olika erfarenheter gällande språkliga resurser, har lärarna upplevt olika utmaningar i att undervisa elever som inte talar svenska. Lärare E uttrycker skolans möjligheter till språkliga resurser.

... Alltså det är dåligt för det kommer väldigt många barn från Syrien samtidigt. Till exempel hade vi en anställd hemspråklärare här och studiehjälp på arabiska, men hon slukades av äldre elever som var tvungna att få betyg i 7:an, 8:an och 9:an. Man gjorde en prioritering ganska snabbt. Det är klen med språkstöd eller studiehjälp på eget språk. (Lärare E, skola 2)

Lärare F som också arbetar på samma skola som läraren från ovanstående citat, berättar att det inte finns någon riktig lösning på hur läraren ska få med sig elever som inte förstår vad de pratar om på lektionerna och det är svårt att hjälpa eftersom att det brister i kommunikationen. I vilken utsträckning lärarna har möjlighet att använda språkliga resurser, som hemspråklärare eller tolk har varierat. För vissa lärare har begränsningen medfört en utmaning samtidigt som det för andra lärare har varit en tillgång som lett till möjligheter. Möjligheterna gällande språkligt stöd i form av hemspråklärare eller svenska som andraspråklärare (SVA-lärare) bland skolorna har varierat. Lärare A och D från skola 1 berättar om i vilken användning de har av skolans SVA- och hemspråklärare.

... Vi har ju till exempel SVA-lärare för nyinkomna barn samt modersmåls lärare. Vi har många duktiga handledare som hjälper till då man som lärare inte kan förmedla och

förklara tillräckligt för eleven. Det är ett bra samspel mellan mig som lärare, handledare och eleven.(Lärare A, skola 1)

... Vi pratar mycket om förförståelse och jobbar med studiehandedare. Vi talar om vad vi ska göra nästa vecka och till exempel om vi ska läsa om vikingatiden, då kan studiehandedaren redan veckan innan hinna prata om vikingatiden med eleven. Då kan de få lite förkunskaper innan de kommer till klassrummet för den lektionen. (Lärare D, skola 1)

Utöver språkliga resurser handlar det också om lärares olika undervisningsmetod och material. När det kommer till anpassningar har lärarna olika erfarenheter om i vilken utsträckning det finns tillräckligt med material i skolan för elever med utländskt bakgrund. Lärare A berättar om en situation där skolans material inte uppfyllde elevens behov.

... En gång när det nationellt prov i svenska och en kille hade fått en arabisk-svensk ordlista men materialet räckte inte till. Eleven fick sitta med mobiltelefonen för att översätta och det är ju inte meningen bara för att material saknas. (Lärare A, skola 1)

Efter lektionen gick läraren till studievägledaren för att berätta om situationen, men fick svaret att skolan inte har något sådant material. Detta upplevde läraren som negativt eftersom skolan ska ha material efter elevens behov. För lärare bidrar detta till en utmaning då det i vissa skolor inte finns tillräckligt med material. Granstedt (2010, s.44) lyfter i sin studie att det är elevens rättigheter att uppnå ett bra lärande och kunskapsutveckling. Olika anpassningar och förändringar i klassrumsmiljön kan göra detta möjligt. Craviotto, Heras och Espíndola (1999, s.31) framför att det också är angeläget att materialet som används ska vara relevant för elevens egna erfarenheter.

Lärare E uttrycker att det anpassade skolmaterialet som en utmaning.

... Det absolut svåraste är när det kommer en ny elev som är elva och det material som finns är lite "töntigt". Det är lite töntig nivå, det är nästan bättre om man kommer som pytteliten eller som vuxen. Som nybörjare är allt material till årskurs 4-6 försvårat. (Lärare E, skola 2)

Eftersom materialet som finns att använda för elever som går i årskurs 4-6 i vissa fall upplevs vara för avancerat, kan det för lärare innebära att det behöver andra hjälpmedel som kan underlätta för elever som har en utländsk bakgrund. För läraren från ovanstående citat innebär det att eleverna får undervisningsmaterial som egentligen är tillför elever i de längre åldrarna, i den

bemärkelsen kan materialet upplevas som barnsligt för elever i de äldre årskurserna. Lärare har fria händer när det kommer till undervisningsmaterial och det är av betydelse att lärare tar vara på möjligheten och noga överväger om olika typer av läromedel som kan främja elevens lärande (Björklund 2013, ss.129–130) Det innebär också att lärare behöver ha olika strategier för att utöver anpassat skolmaterial finna olika metoder att hantera olika situationer på.

I arbetet med elever som har annan kulturell bakgrund blir det angeläget att lärare ser eleven som en möjlig resurs för skolans verksamhet. Elevens olika språkliga erfarenheter och förmågor kan istället ses som en resurs för skolan (Granstedt 2010, s.71). Även om ett mångkulturellt klassrum medför en del utmaningar finns det också möjligheter. Lärare C har uttryckt sina positiva insikter i att arbeta med elever som har en annan kulturell bakgrund.

... Det är ju en utmaning men det är också väldigt lärorikt. (Lärare C, skola 1)

5.1.4. Elev som möjlig resurs för undervisningen

I lärarnas olika berättelser om erfarenheter i en mångkulturell skola har det framkommit olika möjligheter som ett mångkulturellt klassrum medför.

... Det som är spännande är när vi diskuterar de elever som har andra erfarenheter beroende på religion. Att man har andra erfarenheter från andra länder så till exempel när vi pratar om högtider då berättar de hur de gör på sin högtid. Man får andra barns världsbild. (Lärare D, skola 1)

... Sedan i NO har jag haft en resurs där barn har upplevt saker i vissa länder som man inte upplever här i Sverige, exempelvis när de fick nobelpris i malaria medicinen. Vi skulle förklara hur det var med sjukdomen och då räckte en elev upp handen och säger: ”Jag vet”. Eleven har upplevt det och inte fått gå ut för att det varit så mycket myggor. Ibland har det varit lyckoträffar men det har nog varit slumpen också. (Lärare F, skola 2)

... När man har olika bakgrunder och så, om någon är muslim och kan beskriva hur det är. För den kanske har en bättre syn än vad jag har för att de lever med det. (Lärare C, skola 1)

Lärarnas upplevelser från ovanstående citat om vad som är möjligheter med mångkulturella klassrum mer kopplat till elever och specifika händelser eller upplevelser som kan tas till användning i undervisningen. För lärare E har det inte enbart handlat om möjligheter att ta

tillvara på eleven som resurs. Lärarens möjligheter har istället handlat om hur en elev som inte har svenska som modersmål kan bidra till att klasskamraterna på olika sätt kan gynnas av undervisningens utformning.

... Möjligheter är väl att de andra barnen i min klass också behöver språkstöd, egentligen är de inte äldre än så. Då blir allting förklarat en gång till även om man inte är svensk eller har pratat svenska sen man var liten. Sen när man är liten är det inte helt fel att göra mycket tillsammans. Så på det viset är det en styrka för de barnen som går i den klassen om det kommer en ”svenska nybörjare” i samma klass. (Lärare E, skola 2)

Lärare E berättar att det kan upplevas obehagligt, gällande användandet av elevers etnicitet eller religiösa samfund som resurs för undervisningen. Detta då läraren berättar att alla elever inte är bekväma med att pekars ut i undervisningen. Lärare som pekar ut elever utifrån etnicitet, bakgrund eller religiösa samfund kan riskera att trampa på elevens identitet.

... Största utmaningen jag har är att jag inte ska lägga på några barn någon annan identitet än vad de vill ha. Om man sitter i mitt klassrum och vill vara som alla andra och så säger jag ”då kan du berätta som kommer från ett annat land”, det är den största utmaningen som jag har. (Lärare E, Skola 2)

5.2. Lärares olika undervisningsstrategier

Genom lärares berättelser har deras olika undervisningsstrategier synliggjorts. Utifrån lärarnas olika berättelser syns det att de har olika arbetssätt gällande elever med annan kulturell bakgrund. Några lärare arbetar genom en mer individuellt anpassad undervisning medan några andra lärare berättar att de arbetar mycket tillsammans i helklass. Citaten nedan kommer från lärare F och E som arbetar i skola 2.

... Jag jobbar nog inte speciellt med en elev men jag jobbar på annat sätt med allihop, alltså en och en. Mycket fakta om några grejer som vi läser tillsammans, förklarar vad vi har läst och kanske får en förståelse innan vi läser det vi läser. (Lärare F, skola 2)

... Jag tänker att det viktigaste är att man gör mycket tillsammans, först för att de ska ha någonting att stå på, men då spelar det ingen roll om man är från ett annat land eller från Sverige. (Lärare E, skola 2)

I lärares olika arbetssätt har det visat sig att det inte enbart skiljer sig mellan lärarna utan också skolorna. Utifrån lärarna i denna undersökning går denna skillnad att urskilja. Andra lärare för

undersökningen arbetar på ett mer individuellt sätt där undervisningen är anpassad efter individen. Lärare A från skola 1 i undersökningen ger exempel på olika situationer när de anpassat undervisningen efter enskild individ.

... Kanske ibland förenkla uppgifter så att det inte blir för mycket. Det ska inte behöva bli för många uppgifter. Jag känner att det är viktigare att eleven hinner med uppgifterna. (Lärare A, skola 1)

Elevers rättigheter är att få möjligheter att utveckla sina färdigheter och kunskaper genom lärarens olika didaktiska undervisningsval. Läraren ansvarar för att eleven ges goda undervisningsmöjligheter (Granstedt 2010, s.44). Genom att förenkla skolarbeten och läxor kan undervisningen anpassas efter elevens nivå. Andra förutsättningar som kan krävas för att eleven ska lyckas med sina skolarbeten är lämpliga tekniska hjälpmedel. Som lärare i ovanstående citat kan datorer och olika dataprogram gynna elevens utveckling (Hajisoteriou 2012, s.137). De individuella anpassningar kan fungera som olika resurser för elevens utveckling.

5.2.1. Strategier som underlättar undervisningen

För skolor som har tillgång till studiehandledare och internetbaserade verktyg kan det utnyttjas i undervisningen. Lärare B och D från skola 1 uppger att de i sin undervisning använder sig av olika internetbaserade verktyg.

... Jag tar i första hand hänsyn till deras modersmål och som tur var så finns det gott om internetbaserade verktyg för att kunna underlätta för eleven. Till exempel på en av mina lektioner kan eleverna få ta del av materialet eller se texterna som finns översatta till deras modersmål. (Lärare B, skola 1)

... Vi jobbar mycket med (studi.se), framförallt med elever som inte har behärskar det svenska språket. För att då blir det lättare, då kan de se och lyssna samtidigt, för att sedan svara på frågorna efteråt. Sedan har vi inläsningstjänst, genom det får eleverna läsa fakta böcker på sitt eget språk. (Lärare D, skola 1)

För skolor som inte har tillgång till studiehandledare eller internetbaserade verktyg kan läraren genom andra strategier förmedla och underlätta för elevens lärande. Lärarna i studien har i deras berättelser framfört olika strategier i arbetet med elever som har annan kulturell bakgrund. Flera av lärarna har lyft visuella bilder som ett lämpligt verktyg att tillämpa.

... Man får undervisa med hjälp av mycket bildligt stöd, så att det blir både text och bild. Jag använder lite av varje så att eleven själv får dra slutsatser om det som ska bli gjort. (Lärare E, skola 2)

... Det blir även att man målar en del, även med de svaga eleverna. (Lärare F, skola 2)

... Strategierna är att vi kör genomgång för att alla elever ska vara med och sedan mycket diskussioner, visar filmer och bilder. Dessutom gör vi enskilda instruktioner till den elev som har det svårt med språket, så eleven kan kolla av ordentligt då man förstår vad man ska göra. (Lärare D, skola 1)

Att använda visuella bilder och material, som affischer och dokumentärer i undervisningen kan underlätta kommunikationen och hjälper elever i deras språkliga sammanhang. De visuella materialen har också visat på en effekt av att minska fördomar (Hajisoteriou, Pannayiotis, Costi m.fl. 2011, s.441). Flera av lärarna antydde att visuella material används i deras undervisning. Andra lärare har andra undervisningsstrategier som de tillämpar i undervisningen.

... Det är att försöka inkludera dem i allting, men också ta vara på deras kulturella bakgrund och försöka använda den som någonting positivt. (Lärare C, skola 1)

Det är upp till läraren angående vilka olika anpassningar som används för att elever med olika bakgrunder ska inkluderas och bli en del av den ordinarieundervisningen (Eklund 2003, s.117).

Oavsett vilka olika hjälpmedel och strategier som lärare tillämpar i sina klassrum behöver lärare ha en tydlig struktur och planering för att undervisningen ska ge alla elever möjlighet att inkluderas och integreras i undervisningen (Winch- dummett 2004, s.3). Lärare B och C från skola 1 i undersökningen påpekar att dessa faktorer är angelägna att tillämpa i sin undervisning.

... Jag skriver och formulerar mig i tal och text för att det ska bli så lätt tolkat som möjligt i det svenska språket. Det är ju som sagt en möjlighet för undervisningen att man blir noggrannare och strukturerad som möjligt för hela klassen. (Lärare B, skola 1)

... Man ska vara så tydligt som möjligt och försöka förklara så tydligt som möjligt när det gäller språket. Försöka göra tydliga instruktioner, både skriftligt och muntligt och att man repeterar mycket. (Lärare C, skola 1)

Utöver alla olika undervisningsstrategier och hjälpmedel som finnas att tillämpa i undervisningen lyfter en lärare ett angeläget förhållningssätt som kan vara angeläget att tänka på olika undervisningssituationer.

... Jag tycker det är bra att man som person är väldigt lugn och inte brusar upp sig, att man behåller lugnet i klassrummet. Att man är noga med att vara tydlig, vi har ju på den här skolan en mall för hur det ska gå till när man har en gemensam starta och gemensam genomgång. (Lärare B, skola 1)

Precis som Winch- Dummett (2004, s.3) spelar undervisningens planering och struktur en viktig roll för att alla elever ska ha möjlighet att inkluderas. Det gäller även lärarens sätt att på ett tydligt sätt förmedla information till eleverna. För att alla elever ska hänga med blir det angeläget att läraren är lugn och tydlig i sina förklaringar. Tydliga ramar och strukturer kan smitta av sig och eleverna kan igenom detta ges alla elever bättre förutsättningar att hänga med på lektionerna.

5.3. Skolan som mångkulturell arena

I undersökningen har även lärares upplevelser om hur skolan arbetar med mångkulturaliteten blivit en del av empirin. Skolan är en arena med många medarbetare som tillsammans arbetar med mångkulturella frågor. Grundläggande för skolan är att förmedla kunskaper, grundläggande värden samt medmänniskans normer. Relationen mellan elever, föräldrar och kollegor kan påverka föreställningen och handlingen (Lifmark 2010, s.46) I lärares berättelser finns det olika erfarenheter om hur kollegorna och skolan tillsammans arbetar med mångkulturella frågor. I vilken omfattning mångkulturella frågor i skolan diskuteras varierar skolorna samt lärarna emellan.

5.3.1. Den mångkulturella skolkontexten

I skola 2 upplever lärare F och E diskussionen om mångkulturaliteten mellan kollegorna olika.

... Man diskuterar ju mycket saker, men jag tror inte vi direkt har haft ett diskussionsområde om det här, vilket vi borde kanske ha. Jag kan inte säga att vi jobbar med något speciellt. (Lärare F, skola 2)

... Vi har en bok som vi läser och där i finns det om inkludering. Det finns lite kapitel med olika metoder och där är en del bättre än andra, några är lite effektivare än andra. Varje person har då förberett ett kapitel med diskussionsfrågor och på något sätt måste man översätta metoden till hur det skulle funka i min klass med mina barn och med

mig. Så konkret är det nog det materialet vi har, men det är inte så mycket som man skulle vilja. (Lärare E, skola 2)

De intressanta i dessa utsagor är att lärarna arbetar på samma skola och i samma arbetslag. Lärare C, D och A från skola 1 har också olika upplevelser gällande i vilken omfattning skolan jobbar med mångkulturella frågor.

... Det är svårt att säga, vi har inte pratat så mycket om det och det är väl en utvecklingsbit för de som jobbat länge, de har väl inte med sig den tanken kanske. Det har ju ändrats mycket i hur skolans klassrum ser ut. Då kanske man blir orolig att diskutera saken istället, men det har det inte, det har inte diskuterats. (Lärare C, skola 1)

... Ibland på studiedagar har vi föreläsare eller något sådant. Det är framförallt att vi jobbar mycket med språket överhuvudtaget. Det är något som kallas läslyftet och det gäller ju alla elever. (Lärare D, skola 1)

... Jag kan inte exakt säga ett exempel, men ibland när vi pratar i arbetslaget så brukar någon komma med bra exempel och råd. Utöver det så saknas en plan för hur vi borde göra, jag tycker det saknas någon som är ansvarig. (Lärare A, skola 1)

Lärare B från skola 1 uttrycker skolans gemensamma arbete genom att beskriva det goda samarbetet med handledare och modersmålslärare. Dessa resurser är en god tillgång för skolan när det brister i läraren och elevens kommunikation. I lärarens utsaga handlar skolans arbete för denna lärare om de tillgängliga resurserna och inte om kollegorna i arbetslagets olika samarbete för didaktiska undervisningsstrategier.

... vi har ju exempelvis en SVA- lärare för nyinkomna barn.

Vi har ju många duktiga handledare som hjälper till då man som lärare inte kan förmedla tillräckligt och förklara för eleven. (Lärare B, skola 1)

Tydligt i lärarnas olika berättelser är att många av lärarna upplever att det finns en sorts brist i skolans gemensamma arbete gällande mångkulturaliteten för skolan. Samtidigt visar det på att lärares upplevelser om vad det innebär att arbeta med mångkulturella frågor har en viss spridning lärarna emellan.

6. Diskussion och slutsatser

Under diskussionen kommer resultaten och analysen att diskuteras och sammanföras.

6.1. Analysdiskussion

Studien syftar till att genom lärares olika berättelser synliggöra lärares olika undervisningsstrategier och erfarenheter lärare anser sig tillämpa och ha i mångkulturella klassrum. Den tidigare forskning som finns om didaktiska undervisningsstrategier har i viss mån varit begränsad gällande svensk och internationell forskning. Genom att intervjua verksamma grundskollärare har vi tagit del av vilka undervisningsstrategier lärare anser sig tillämpa samt erfarenheter gällande olika möjligheter, utmaningar och lärares olika lärarutbildningar. Det gemensamma från samtliga intervju med respektive lärare är de olika undervisningsstrategier och erfarenheter lärare har, går att applicera om vad den svenska och internationella forskningen säger.

6.1.1. Erfarenheter av lärarutbildningens effekter

Informanterna för studien har olika erfarenheter gällande lärarutbildningen och vad den har för inverkan i deras dagliga arbete i mångkulturella klassrum. Lärarna för denna studie har olika uppfattningar om på vilket sätt lärarutbildningen haft inverkan i deras arbete i skolans verksamhet. Resultatet av informanternas olika erfarenheter kan kopplas till en studie från Nordenstam och Wallin (2002). Enligt den studien ska lärare som har en lärarutbildning innan år 2002 ha en utbildning som enbart är anpassad efter svenska elevers bakgrund. Samtliga lärare som har en lärarutbildning innan år 2002 anser sig inte ha någon användning av lärarutbildningen i att arbeta med elever som har en utländsk och annan kulturell bakgrund. Samtliga lärare som har en lärarutbildning efter år 2010 anser sig haft användning av utbildningen. Oavsett vilket år lärare utfört sin utbildning har lärare som genomfört en utbildning innan år 2002 och efter 2010 ändå uppgett kurser och erfarenheter som genom lärarutbildningen varit användbara i att arbeta i mångkulturella klassrum. För svar på frågeställningen om lärares erfarenheter av lärarutbildningens varierar svaren mellan lärarna. Informanterna verkar haft användning av sin utbildning i ett visst avseende, utbildning kombinerat med arbetserfarenhet samt mötet med elever som har utländsk och annan kulturell bakgrund verkar vara det som delgivit lärare kunskap för området.

6.1.2. Utmaningar och möjligheter med mångkulturella klassrum

Oavsett vilka erfarenheter som respektive lärare bär med sig från sin lärarutbildning och arbetserfarenhet, kan vi genom studien konstatera att elevers språkliga förmågor är utmaningar som lärare ständigt möter. Ljungberg (2013) lyfter språkproblematiken som en av de främsta utmaningarna för lärare som har ett annat modersmål än svenska och inte är familjära med det svenska språket. För lärare i denna studie påverkar språkproblematiken kommunikationen mellan läraren och eleven arbetet med eleven. Interaktion och kommunikation är enligt Eklund (2003) en nyckel för elevernas utveckling och lärande. Eftersom alla elever har olika förmågor och färdigheter i att använda språket kan det innebära att kommunikationen påverkas. Om en elev inte är tillräckligt familjär med det svenska språket är det i det avseendet inte konstigt att elevens språkliga förmåga är en utmaning för lärare.

Även om kommunikationen i vissa sammanhang kan upplevas problematisk finns det många möjligheter att ha elever som kommer från ett annat land än Sverige. Lärare i studien har delgivit berättelser om situationer där elever har använts som resurser för undervisningen. Lärare har i intervjuerna berättat om olika tillfällen där eleven berättat upplevelse om att ha en sjukdom som är sällsynt i Sverige. Elever som lever i religiösa samfund har även i undervisningen använts som resurs för att delge religiösa upplevelser. För fler lärare har elever som har utländsk bakgrund och annan kulturell bakgrund fungerat som goda resurser för undervisningen. Det handlar om att inte se elever som har en annan kulturell bakgrund som ett problem utan snarare se eleven som en möjlig resurs för skolans verksamhet. Det är lärarnas ansvar att elever med utländsk bakgrund beaktas och tas till vara på (Granstedt 2010). Fler lärare har genom studien påpekat att elever kan användas som resurs i undervisningen på ett sätt där elevens erfarenheter och privatliv beaktas. Att använda elever som resurser i undervisningen har inte enbart inneburit möjligheter för alla lärare i studien. En lärare lyfter också detta som skrämmande och alla elever är inte bekväma att bli utpekade. Lärare som pekar ut elever utifrån etnicitet, bakgrund eller religiösa samfund kan riskera att trampa på elevens identitet. Det innebär att elevers olika religiösa samfund och etnicitet på olika sätt kan användas i undervisningen, men för att inte riskera att trampa på elevens identitet bör läraren vara medveten om elevens samtycke.

6.1.3. Undervisningsstrategier

Det är elevers rättigheter att få möjlighet att utveckla sina färdigheter och kunskaper genom lärarens olika didaktiska undervisningsval (Granstedt 2010). Lärarna för studien har olika strategier för hur undervisningen kan underlättas efter elevens färdigheter och förmågor. Några lärare använder mycket visuella material, som bildligt stöd för genom både bild och text underlätta för eleven. Mycket diskussioner och filmer är också visuella strategier som en lärare använder i undervisningen. Flera av lärarna påpekar att det också handlar om att vara tydlig, tydliga instruktioner och en strukturerad undervisning. Elever som inte har svenska som modersmål och ännu inte är familjära med det svenska språket, kan lämpliga tekniska hjälpmedel underlätta. Fler lärare i studien uppger att de använder internetbaserade material som är anpassat efter elevens modersmål, dataprogrammet inläsningstjänst används av flera lärare i studien. Genom inläsningstjänst kan eleven få undervisningsmaterial som är översatt på elevens modersmål. Utöver detta anpassas elevens uppgift genom att förenkla uppgifter för att uppgiften ska anpassas efter elevens nivå.

6.1.4. Skolans arbete med mångkulturella frågor

Studien är utförd på två olika skolor som har olika möjligheter till resurser som kan underlätta för elever som inte har svenska som modersmål. För skolor som har tillgång till studiehandledare har det medfört möjligheter för elever att innan ordinarie undervisningstid skapas en förståelse för det innehåll som ska bearbetas under ordinarie klassundervisning. Genom undersökningen har det blivit tydligt att respektive skola har olika förutsättningar gällande språkstöd i form av hemspråklärare, svenska som andraspråklärare samt studiehandledare. För skolor som har tillgång till språkstöd har undervisningen underlättats utöver de individuella anpassningar som läraren gör.

Undervisningen i skolan tvingas att anpassas efter olika undervisningssammanhang som är anpassade efter eleverna (Hajisoteriou 2012). Läraren ansvarar för att elevens undervisning anpassas efter elevens färdigheter och förmågor. Skolan som organisation har gemensamt ansvar att tillsammans med läraren tillgodose eleven de undervisningsmaterial som är lämpliga för eleven. I undersökningen ingår det att undersöka hur skolan främjar lärares möjligheter

didaktiska undervisningsmöjligheter. När denna fråga ställdes till respektive lärare för studien har svaren varierat, svaren har varierat mellan lärare i respektive skola. I lärarnas utsagor uppger lärare att de i olika situationer har arbetat med olika inkluderingsmetoder som är användbara i mångkulturella klassrum. En annan lärare uppger att de under några studiedagar har föreläsare samt att de arbetar mycket med språket. För lärare som arbetar på samma skola har uppfattningarna om skolans arbete skildrats. Kollegorna till de två lärare som uppger exempel om skolans arbete för området uppger istället att de inte arbetar specifikt med elever som har utländsk och annan kulturell bakgrund. Datamaterialet rymmer inte utsagor om hur lärares uppfattningar om detta kan skildras. Eftersom begreppet mångkulturalitet är komplext kan det innefatta många olika aspekter och lika så olika betydelser, detta kan förklara de skiftande svaren i intervjun.

6.2. Slutsatser

Genom att ha utfört denna studie har vi fått ta del av många intressanta aspekter från verksamma grundskollärare. Det har för oss varit lärorikt att ta del av forskning om hur vi som blivande lärare kan arbeta med elever som har en utländsk och annan kulturell bakgrund. Eftersom invandringen till Sverige ökar kommer vi som lärare ha möjlighet att möta elever med många olika bakgrunder. Denna studie visar på sex olika slutsatser. Den första slutsatsen handlar om att lärare för studien upplever skillnad i lärarutbildningen som är utförd tidigare än 2002 och efter år 2010. Lärarna har utvecklat strategier från fristående kurser eller genom beprövad erfarenhet och mötet med elever som har utländsk bakgrund. En andra tydlig slutsats är lärares olika utmaningar i undervisningen. Elevens språkliga förmåga upplever lärare som den största utmaningen i att undervisa dessa elever. En tredje slutsats handlar om lärares möjligheter att använda elever som resurs för undervisningen. Används elevens etnicitet eller religiösa samfund som resurs är det av stor vikt att läraren är medveten om att inte trampa på elevens identitet.

Lärares individuella undervisningsstrategier är den fjärde slutsatsen. För att eleven ska lyckas behöver läraren anpassa undervisningen efter elevens förmåga. Undervisningen kan anpassas på olika sätt och genom internetbaserade verktyg kan elevens modersmål tas till vara på i undervisningen. Femte slutsatsen innefattar skolans möjligheter för resurser. Skolor har olika möjligheter till språkliga resurser, studien har visat på hur användningen av språkliga resurser kan underlätta elevens inläring. En sista och sjätte slutsats för studien är att begreppet

mångkulturalitet är ett komplext begrepp, lärare har olika syn på begreppet och har olika uppfattningar om skolans arbete med elever som har en utländsk och annan kulturell bakgrund.

Denna studie har lyft fram olika tankesätt och strategier som är angelägna att ha med sig som lärare. Som lärare kommer vi stöta på många olika situationer som vara både lärorika och utmanande. Avslutningsvis vill vi avsluta med ett kort citat från en av informanterna.

... Det är ju en utmaning men också väldigt lärorikt.

Referenslista

- Björklund Mikaela (2013) Multilingualism and Multiculturalism in the Swedish-Medium Primary School Classroom in Finland - Some Teacher Views. *International Electronic Journal of Elementary Education Vol.6*,
- Brantefors, Lotta (2011) Kulturell fostran en didaktik studie av talet om kulturella relationer i texter om skola och utbildning. Kulturell fostran en didaktik studie av talet om kulturella relationer i texter om skola och utbildning. *Digital Comprehensive Summaries of Uppsala Dissertations from the Faculty of Educational Sciences ; 1*
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- Cravitotto, Eileen & Ines Heras, Ana & Espindola, Javier (1999) Cultures of the fourth –Grade Bilingual Classroom. *PRIMARY VOICES K–6 Volume 7, Number 3*
- Eklund, Monica (2003) Interkulturellt lärande intentioner och realiteter i svensk grundskola sedan 1960-talets början. *Doctoral thesis/Luleå University of Technology, 1402-1544 ; 2003:34*. I Lahdenperä, Pirjo & Lorentz, Hans (2010) *Möten i mångfaldens skola: interkulturella arbetsformer och nya pedagogiska utmaningar*: Studentlitteratur A
- Granstedt, Lena (2010) Synsätt, teman och strategier – några perspektiv på mångkulturella frågor i skolan i ett praktisknära projekt (*Doktorsavhandlingar inom den Nationella Forskarskolan i Pedagogiskt Arbete nr 23*). Umeå: Umeå Universitet.
- Gröning, Inger (2006) Språk, interaktion och lärande i mångfaldens skola. *Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet*. I Lorentz, Hans (2009) *Skolan som mångkulturell arbetsplats- att tillämpa interkulturell pedagogik*: Studentlitteratur AB, Lund
- Hajisoteriou, Christina (2012) Intercultural education set forward: operational strategies and procedures in Cypriot classrooms. *Intercultural Education Vol. 23, No. 2, April 2012, 133–146*
- Hajisoteriou, Christina & Angelides, Panayiotis (2015) Listening to children's voices on intercultural education policy and practice. *International Journal of Qualitative Studies in Education, 2015 Vol. 28, No. 1*,

Hajisoteriou, Christina, Angelides, Panayiotis, Costi, Andri & Hadjiaggeli, Maria (2011) Urging inclusion for interculturalism: fostering excellence in a Cypriot primary school. *Intercultural Education Vol. 22, No. 5*,

Hansén, Sven-Erik & Forsman, Liselott (2011) *Allmändidaktisk - vetenskap för lärare* Lund: Studentlitteratur

Hüpping, Birgit & Büker, Peter (2014) The development of intercultural pedagogy and its influences on primary schools: conclusions and perspectives. *Intercultural Education vol. 25, No. 1*

Lahdenperä, Pirjo (1997) Invandrarbakgrund eller skolsvårigheter? en textanalytisk studie av åtgärdsprogram för elever med invandrarbakgrund. *Doktorsavhandling, monografi, studies in Educational Sciences ISSN (1400-478X;7)*

Lahdenperä, Pirjo & Lorentz, Hans (2010) *Möten i mångfaldens skola: interkulturella arbetsformer och nya pedagogiska utmaningar*: Studentlitteratur A. I Hansén, Sven-Erik & Forsman, Liselott (2011) *Allmändidaktisk - vetenskap för lärare*, Lund: Studentlitteratur

Lifmark David (2010) Emotioner och värdegrundsarbete om lärare, fostran och elever i en mångkulturell skola. *Doktorsavhandlingar inom den Nationella forskarskolan i pedagogiskt arbete, 1653-6894 ; 22*

Ljungberg, Caroline (2005), Den svenska skolan och det mångkulturella- en paradox? *Malmö Studies in International Migration and Ethnic Relations No 4, 2005 Linköping Studies in Art and Science No 329, 2005*

Lorentz, Hans & Bergstedt, Bosse (2006) *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*: Studentlitteratur AB

Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket

Skolverket (2011). *Skolverkets allmänna råd, Planering och genomförande av undervisnings- för grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola*. Stockholm: skolverket

Skolverket (2016). Skolverkets *allmänna råd om Utbildning för nyanlända elever*. Stockholm: Skolverket

Wallin, Ingrid & Nordenstam, Kerstin (2002) *Osynliga flickor - synliga pojkar - Om ungdomar med svenska som andra språk*: Studentlitteratur. I Granstedt, Lena (2010) *Synsätt, teman och strategier – några perspektiv på mångkulturella frågor i skolan i ett praktiktäna projekt (Doktorsavhandlingar inom den Nationella Forskarskolan i Pedagogiskt Arbete nr 23)*. Umeå: Umeå Universitet.

Winch – Dummett, Carlene (2004) *Teaching Processes and Practices for an Australian Multicultural Classroom: Two Complementary models*. *International Education Journal Vol 4, No 4, 2004*

Intervjuer:

Intervju med lärare A: Intervjuad 2017-04-07. Intervjuare: Shatha Al-Hakem

Intervju med lärare B: Intervjuad 2017-04-07. Intervjuare: Shatha Al-Hakem

Intervju med lärare C: Intervjuad 2017-04-10. Intervjuare: Andrea Lundin

Intervju med lärare D: Intervjuad 2017-04-13. Intervjuare: Andrea Lundin

Intervju med lärare E: Intervjuad 2017-04-21. Intervjuare: Shatha Al-Hakem

Intervju med lärare F: Intervjuad 2017-04-21. Intervjuare: Shatha Al-Hakem

Bilaga

Bilaga – intervjuguide

Undervisningsstrategier

1. Hur arbetar du som lärare med elever som har annan kulturell bakgrund för att ge dessa elever samma möjligheter till kunskapsutveckling som elever med svensk bakgrund?

2. Vilka är de främsta möjligheter och utmaningar i ett klassrum med elever som har annan kulturell bakgrund?

- Kan du ge ett konkret exempel där du upplevde dessa utmaningar?
- Vilka strategier använde du dig av då?

Erfarenheter

3. Känner du att du har användning av din lärarutbildning i dina didaktiska val och strategier som du tillämpar i mångkulturella klassrum?

- Har du exempel på någon kurs, litteratur eller strategi som du fått användning av från din utbildning?
- Anser du att du fick med dig tillräckligt med kunskap för ge elever med annan kulturell bakgrund de förutsättningar som behövs för deras kunskapsutveckling?
- Vad tyckte du saknades i din lärarutbildning gällande detta område?
- Har du några andra exempel på hur ditt arbete med elever som har annan kulturell bakgrund kan ha gynnats utöver din lärarutbildning?

4. Hur arbetar skolan för att främja lärarnas didaktiska möjligheter i mångkulturella klassrum?

- Har du exempel på någon konkret situation där ni kollegor tillsammans arbetat med detta?

5. Till mig som blivande lärare, har du några tips som jag bör ha med mig till mitt framtida läraryrke?

Bilaga- informationsbrev

Örebro Universitet

Grundlärarprogrammet, inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4-6

Vill Du delta i en studie som handlar om det mångkulturella klassrummet?

Syftet med studien är att undersöka vilka strategier lärarna tillämpar i arbetet med elever som har en annan kulturell bakgrund.

Studien genomförs på Örebro Universitet och vi har valt att vända oss till lärare som har en lärarexamen innan år 2002.

Studien är ett examensarbete på grundnivå och är en del av utbildningen till Grundlärarprogrammet, inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4-6 på Örebro Universitet i Örebro. Studien kommer att genomföras med intervjuer som gärna genomförs någon gång under vecka 15- 16. Intervjun kommer att beröra din uppfattning/erfarenhet av arbetet i ett mångkulturellt klassrum. Intervjun beräknas ta 60 minuter, det är viktigt att intervjun sker i ostörd miljö, på en tid och plats som Du bestämmer. Intervjun kommer att spelas in och skrivas ut i text.

Den information som Du lämnar kommer att behandlas säkert och förvaras inlåst så att ingen obehörig kommer att få ta del av den. Redovisningen av resultatet kommer att ske så att ingen individ kan identifieras. Resultatet kommer att presenteras i examensarbete. När examensarbetet är färdigt och godkänt kommer det att finnas i en databas vid Örebro Universitet i Örebro.

Inspelningarna och den utskrivna texten kommer att förstöras när examensarbetet är godkänt. Du kommer ha möjlighet att ta del av examensarbetet genom att få en kopia av arbetet.

Deltagandet är helt frivilligt och Du kan när som helst avbryta din medverkan utan närmare motivering.

Vi frågar härmed om Du vill delta i denna studie. Har du lust att dela i studien får du gärna maila någon av oss för att boka in en tid.

Ansvariga för studien är Andrea Lundin och Shatha Al-Hakem samt handledaren Anna-Lova Olsson. Har Du frågor om studien är Du välkommen att höra av dig till någon av oss.

Andrea Lundin

Student

Mail: aandrealundin@live.se

Telefonnummer: 070-86 200 63

Anna-Lova Olsson

Universitetslektor

Mail: anna-lova.olsson@oru.se

Telefonnummer: 019- 303 638

Shatha Al-Hakem

Student

Mail: al-hakem6@hotmail.com

Telefonnummer: 073- 59 218 66

Bilaga- sökmatrix

Vetenskapliga artiklar

Intresseområde inför självständigt arbete:

Sökning Sökmotor	Sökord Fritext/ämnesord	Begränsning	Träffar	Urval 1 Efter läsning av rubriker	Urval 2 Efter läsning av abstract
#1 Eric (EBSCO)	Multicultural education and primary school	Peer reviewed, SU descriptors	150	11	7
#2 Eric (EBSCO)	Intercultural and primary school	Peer reviewed, SU descriptors	50	3	0
#3					
#4					

Valda artiklar:

Tidskriftens namn, vol. (nr)	Författare/årtal	Artikels namn
1. International Electronic Journal of Elementary Education Vol.6,	Björklund Mikeala (2013)	Multilingualism and Multiculturalism in the Swedish-Medium Primary School Classroom in Finland - Some Teacher Views
2. PRIMARY VOICES K-6 Volume 7, Number 3	Cravitotto, Eileen & Heras, Ana, Ines & Espindola, Javier (1999)	Cultures of the fourth –Grade Bilingual Classroom
3. Intercultural Education Vol. 23, No. 2, April 2012, 133–146	Hajisoteriou, Christina (2012)	Intercultural education set forward: operational strategies and procedures in Cypriot classrooms
4. International Journal of Qualitative Studies in Education, 2015 Vol. 28, No. 1,	Hajisoteriou, Christina & Angelides, Panayiotis (2015)	Listening to children’s voices on intercultural education policy and practice

5. Intercultural Education Vol. 22, No. 5,	Hajisoteriou, Christina, Angelides, Panayiotis, Costi, Andri & Hadjiaggeli, Maria (2011)	Urging inclusion for interculturalism: fostering excellence in a Cypriot primary school
6. Intercultural Education vol. 25, No. 1	Hüpping, Birgit & Büker, Peter (2014)	The development of intercultural pedagogy and its influences on primary schools: conclusions and perspectives
7. International Education Journal Vol 4, No 4, 2004	Winch – Dummett, Carlene (2004)	Teaching Processes and Practices for an Australian Multicultural Classroom: Two Complementary models

Vetenskapliga avhandlingar:

Sökning Sökmotor	Sökord	Begränsningar	Träffar	Urval 1 Efter läsning av rubriker	Urval 2 Efter läsning av abstract
#1 Libris	Mångkulturell*	Avhandling	124	6	4
#2 Libris	interkultur*	Avhandling	173	2	1
#3 Libris					
#4 Libris					

Valda avhandlingar:

Avhandlingens namn	Författare/årtal	Lärosäte/förlag
1. Kulturell fostran en didaktik studie av talet om kulturella relationer i texter om skola och utbildning	Barntefors, Lotta (2011)	Digital Comprehensive Summaries of Uppsala Dissertations from the Faculty of Educational Sciences ; 1
2. Synsätt, teman och strategier- några perspektiv på mångkulturella frågor i skolan i ett praktisknära projekt	Granstedt, Lena (2010)	Doktorsavhandlingar inom den Nationella Forskarskolan i Pedagogiskt Umeå universitet
3. Invandrarbakgrund eller skolsvårigheter?: en textanalytisk studie av åtgärdsprogram för elever med invandrarbakgrund	Lahdenperä, Pirjo (1997)	Doktorsavhandling, monografi, studies in educational sciences ISSN (1400-478X;7
4. Emotioner och värdegrundsarbete om lärare, fostran och elever i en mångkulturell skola	Lifmark, David (2010)	Doktorsavhandlingar inom den Nationella forskarskolan i pedagogiskt arbete, 1653-6894 ; 22
5. Den svenska skolan och det mångkulturella mångkulturella- en paradox?	Caroline Ljungberg (2005)	Malmö Studies in International Migration and Ethnic Relations No 4, 2005 Linköping Studies in Art and Science No 329, 2005

--	--	--